

Στρασβούργο, 14.11.2017
COM(2017) 673 final

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

Ισχυροποίηση της ευρωπαϊκής ταυτότητας μέσω της εκπαίδευσης και του πολιτισμού

**Η συμβολή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στη σύνοδο των ηγετών στο Γκέτεμποργκ, 17
Νοεμβρίου 2017**

Ισχυροποίηση της ευρωπαϊκής ταυτότητας μέσω της εκπαίδευσης και του πολιτισμού

Η συμβολή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στη σύνοδο των ηγετών στο Γκέτεμποργκ, 17 Νοεμβρίου 2017

«Η εκπαίδευση και ο πολιτισμός έχουν καθοριστική σημασία για το μέλλον – τόσο για το άτομο όσο και για την Ένωσή μας συνολικά. Αποτελούν τον τρόπο με τον οποίο θα μετατρέψουμε τη συγκυρία σε ευκαιρία και τους καθρέφτες σε παράθυρα· τον τρόπο με τον οποίο θα βοηθήσουμε να ριζώσει η σημασία της έννοιας «Ευρωπαίος», με όλη την πολυμορφία του όρου. Όταν οι ηγέτες της Ευρώπης συναντηθούν στο Γκέτεμποργκ αυτήν την εβδομάδα, πρέπει να εκμεταλλευτούμε την ευκαιρία και να εξασφαλίσουμε ότι η εκπαίδευση και ο πολιτισμός θα αποτελέσουν τις κινητήριες δυνάμεις για τη δημιουργία θέσεων εργασίας, την οικονομική μεγέθυνση, την κοινωνική δικαιοσύνη και, εν τέλει, την ενότητα.»

(Πρόεδρος Juncker, 14 Νοεμβρίου 2017)

«Η ΕΕ δεν είναι τέλεια, αλλά είναι το καλύτερο μέσο που διαθέτουμε για να αντιμετωπίσουμε τις νέες προκλήσεις που μας παρουσιάζονται. Χρειαζόμαστε την ΕΕ - όχι μόνο ως εγγύηση της ειρήνης και της δημοκρατίας, αλλά και της ασφάλειας των πολιτών μας. Χρειαζόμαστε την ΕΕ για την καλύτερη εξυπηρέτηση των αναγκών και επιθυμιών μας να ζούμε, να σπουδάζουμε, να εργαζόμαστε, να κυκλοφορούμε και να ευημερούμε ελεύθερα εντός της ηπείρου μας και να επωφελούμαστε από την πλούσια ευρωπαϊκή πολιτιστική κληρονομιά.»

(Δήλωση της Μπρατισλάβας, 16 Σεπτεμβρίου 2016)

«Θέλουμε μια Ένωση όπου οι πολίτες θα έχουν νέες ευκαιρίες για πολιτιστική και κοινωνική ανάπτυξη και οικονομική μεγέθυνση. [...] Δεσμευόμαστε να εργαστούμε [...] για μια Ένωση όπου οι νέοι θα λαμβάνουν την καλύτερη δυνατή εκπαίδευση και κατάρτιση και θα μπορούν να σπουδάζουν και να αναζητούν εργασία σε όλη την ήπειρο· μια Ένωση που θα διατηρεί την πολιτιστική μας κληρονομιά και θα προωθεί την πολιτιστική πολυμορφία.»

(Διακήρυξη της Ρώμης, 25 Μαρτίου 2017)

Η συζήτηση σχετικά με το μέλλον της Ευρώπης βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δρομολόγησε τη σχετική συζήτηση τον Μάρτιο του 2017 με τη Λευκή Βίβλο της¹. Ο Πρόεδρος Juncker ανέλυσε τις απόψεις του για **μια πιο ενωμένη, πιο ισχυρή και πιο δημοκρατική Ένωση** στην ομιλία του για την κατάσταση της Ένωσης το 2017² και παρουσίασε έναν σαφή χάρτη πορείας ενόψει της συνόδου των ηγετών στην πόλη Σιμπίου, η οποία εξαγγέλθηκε στο μεταξύ από τον Πρόεδρο Tusk για τις 9 Μαΐου 2019, όπου αναμένεται να ληφθούν περαιτέρω αποφάσεις για το μέλλον της Ευρώπης, οι οποίες προετοιμάστηκαν από τις συζητήσεις όπως καθορίζονται στο Θεματολόγιο των Ηγετών³.

¹ COM(2017)2025

² https://ec.europa.eu/commission/state-union-2017_el

³ <http://www.consilium.europa.eu/el/policies/talinn-leaders-agenda/>

Ένα από τα βασικά ζητήματα προς συζήτηση και λήψη απόφασης αφορά την **κοινωνική διάσταση της Ευρώπης**. Η Επιτροπή παρουσίασε συγκεκριμένο έγγραφο προβληματισμού⁴ που επισημαίνει τα σημαντικά επιτεύγματα της Ευρώπης στον τομέα αυτόν. Η Ευρώπη διαθέτει τις πλέον δίκαιες και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνίες παγκοσμίως, με υψηλό προσδόκιμο ζωής (80,7 έτη κατά μέσο όρο) και ισχυρά συστήματα κοινωνικής προστασίας, τα οποία μας βοήθησαν να αντεπεξέλθουμε στην οικονομική κρίση. Τα ποσοστά ανεργίας υποχωρούν (φθάνοντας στο 7,5 % τον Σεπτέμβριο του 2017, το χαμηλότερο ποσοστό που έχει καταγραφεί από τον Νοέμβριο του 2008), αλλά διαφέρουν σημαντικά από τη μία χώρα στην άλλη, και 18,4 εκατ. άνθρωποι εξακολουθούν να είναι άνεργοι, μεταξύ των οποίων 3,7 εκατ. νέοι. Την ίδια στιγμή, το 40 % των Ευρωπαίων εργοδοτών αναφέρουν ότι δυσκολεύονται να βρουν άτομα με τις δεξιότητες που χρειάζονται για να αναπτυχθούν και να καινοτομήσουν.

Ο προβληματισμός σχετικά με το μέλλον της Ένωσης μας συνεπάγεται επίσης προβληματισμό σχετικά με την **ισχύ της κοινής μας ταυτότητας**. Όταν οι ευρωπαϊκές αξίες και δημοκρατίες μας δοκιμάζονται από την αφύπνιση των λαϊκιστικών δυνάμεων, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό, ή από τη διασπορά «ψευδών ειδήσεων» και τη χειραγώγηση των δικτύων πληροφόρησής μας, είναι η στιγμή που οι Ευρωπαίοι ηγέτες και τα θεσμικά όργανα της ΕΕ πρέπει να αντιδράσουν. Τον Μάρτιο του 2017 στη Ρώμη, αποφάσισαν να διατηρήσουν την ΕΕ ως ενιαίο εγχείρημα στο πλαίσιο του οποίου, σύμφωνα με το σύνθημα **«ενότητα μέσα στην πολυμορφία»**, η ΕΕ και τα κράτη μέλη της έχουν κατορθώσει να αξιοποιήσουν τα μοναδικά πλεονεκτήματα και τον πλούτο των εθνών τους για να επιτύχουν πρωτοφανή πρόοδο. Εξήντα έτη μετά την υπογραφή των Συνθηκών της Ρώμης, η ισχυροποίηση της ευρωπαϊκής μας ταυτότητας παραμένει ουσιαστικής σημασίας, και η εκπαίδευση και ο πολιτισμός αποτελούν τους καλύτερους φορείς για τον σκοπό αυτόν.

Γι' αυτόν τον λόγο οι Ευρωπαίοι ηγέτες αποφάσισαν να συναντηθούν στο Γκέτεμποργκ, στις 17 Νοεμβρίου 2017, για να συζητήσουν σχετικά με τον μελλοντικό ρόλο της εκπαίδευσης και του πολιτισμού στην ισχυροποίηση του αισθήματος ότι ανήκουμε στο ίδιο σύνολο και ότι αποτελούμε μέρος μιας πολιτισμικής κοινότητας.

Η παρούσα ανακοίνωση αποτελεί τη συμβολή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στη σύνοδο των ηγετών. Προσδιορίζει τα βασικά ζητήματα και παρουσιάζει την πιθανή μελλοντική πορεία **σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας** και με το γεγονός ότι οι αρμοδιότητες για την εκπαίδευση και τον πολιτισμό ανήκουν κατά κύριο λόγο στα κράτη μέλη σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Οι αρμοδιότητες της Ένωσης περιορίζονται στην ενθάρρυνση της συνεργασίας, καθώς και στη στήριξη και τη συμπλήρωση των εθνικών δράσεων. Η δράση της Ένωσης προβλέπει επίσης τη δυνατότητα χρηματοδότησης προγραμμάτων (το Erasmus για την εκπαίδευση και το Media για τον πολιτισμό, που είναι τα πλέον μακροχρόνια και δημοφιλή).

Η παρούσα ανακοίνωση εκθέτει το όραμα ενός **Ευρωπαϊκού Χώρου Εκπαίδευσης**, με βάση το νέο θεματολόγιο δεξιοτήτων για την Ευρώπη⁵ και την επένδυση στις ευρωπαϊκές

⁴ COM(2017)206

⁵ COM(2016)381

πρωτοβουλίες για τη νεολαία⁶. Η εκπαίδευση αποτελεί μέρος της λύσης για να εξασφαλίσουμε αξιοπρεπείς θέσεις εργασίας για περισσότερους ανθρώπους, για να ανταποκριθούμε καλύτερα στις ανάγκες της οικονομίας για δεξιότητες και για να ενισχύσουμε την **ανθεκτικότητα** της Ευρώπης σε ένα πλαίσιο ταχέων και ριζικών αλλαγών λόγω της τεχνολογικής επανάστασης και της παγκοσμιοποίησης. Η τελευταία αυτή η πτυχή εξετάστηκε στο **έγγραφο προβληματισμού της Επιτροπής για την τιθάσευση της παγκοσμιοποίησης**⁷, στο οποίο επισημαίνεται ο καίριος ρόλος των κοινωνικών και εκπαιδευτικών πολιτικών στη διασφάλιση της ανθεκτικότητας, της καινοτομίας και της ανταγωνιστικότητας. Η Ευρώπη δεν διαπρέπει στην απόκτηση δεξιοτήτων υψηλής ποιότητας, καθώς ακόμη και τα κράτη μέλη με τις καλύτερες επιδόσεις έχουν χαμηλότερες επιδόσεις απ' ό,τι οι προηγμένες χώρες της Ασίας. Ωστόσο, η Ευρώπη έχει τη φιλοδοξία να αδράξει όλες τις ευκαιρίες που δημιουργούνται από τις νέες εξελίξεις.

Επομένως, είναι προς το κοινό συμφέρον όλων των κρατών μελών να αξιοποιήσουν πλήρως το δυναμικό της εκπαίδευσης και του πολιτισμού ως κινητήριων δυνάμεων για τη δημιουργία θέσεων εργασίας, την κοινωνική δικαιοσύνη, την ενεργό συμμετοχή των πολιτών στα κοινά, καθώς και ως μέσων για να βιώσουν την **ευρωπαϊκή ταυτότητα σε όλη της την πολυμορφία**.

1. Προς ένα φιλόδοξο κοινό ευρωπαϊκό θεματολόγιο για την εκπαίδευση και τον πολιτισμό

Η Ευρώπη αντιμετωπίζει μια σειρά σημαντικών εξελίξεων:

- τη συνεχιζόμενη ψηφιοποίηση, την αυτοματοποίηση, την τεχνητή νοημοσύνη και την ανάγκη παρακολούθησης της τεχνολογικής προόδου·
- το μέλλον της εργασίας, τις επιπτώσεις στις συνθήκες εργασίας και τις μελλοντικές ανάγκες δεξιοτήτων και ικανοτήτων·
- τον εκσυγχρονισμό των ευρωπαϊκών κρατών πρόνοιας, την κοινωνική ένταξη, την ανάγκη διάδοσης των οφελών από την ανάπτυξη και την ανάγκη μείωσης των ανισοτήτων, συμπεριλαμβανομένης της ανισότητας μεταξύ των φύλων·
- τις δημογραφικές τάσεις, τη γήρανση του εργατικού δυναμικού και την ανάγκη ενσωμάτωσης ενός πληθυσμού μεταναστών με πολιτισμική πολυμορφία·
- τις νέες τάσεις στην επικοινωνία, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, το φαινόμενο των «ψευδών» ειδήσεων και την ανάγκη προώθησης της εκπαίδευσης όλων των πολιτών στα μέσα επικοινωνίας· καθώς και
- την έξαρση του λαϊκισμού και της ξενοφοβίας, τον κίνδυνο της βίαιης ριζοσπαστικοποίησης και την ανάγκη ενίσχυσης του αισθήματος ότι ανήκουμε στο ίδιο σύνολο.

⁶ COM(2016)940: Επένδυση στη νεολαία της Ευρώπης· COM(2016)941: Βελτίωση και εκσυγχρονισμός της εκπαίδευσης· COM(2017)248: Ανάπτυξη των σχολείων και άριστη διδασκαλία για μια καλή αρχή στη ζωή· COM(2017)247: Ένα νέο ευρωπαϊκό θεματολόγιο για την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

⁷ COM(2017)240

Η εκπαίδευση και ο πολιτισμός μπορούν και θα πρέπει να αποτελούν μέρος της λύσης για να αντιμετωπιστούν πολλές από αυτές τις προκλήσεις και για να παρασχεθούν τρόποι αξιοποίησης των ευκαιριών που προκύπτουν:

- Η εκπαίδευση αποτελεί τη βάση για ένα δημιουργικό και παραγωγικό εργατικό δυναμικό που δίνει ώθηση στην E&A και την καινοτομία και έχει την ικανότητα να κατευθύνει τις τεχνολογικές και ψηφιακές εξελίξεις αντί να αντιδρά σε αυτές· η εκπαίδευση και η κατάρτιση εφοδιάζουν τα άτομα με τις δεξιότητες που χρειάζονται στην αγορά εργασίας και τα επιτρέπουν να ανταποκρίνονται στις μεταβαλλόμενες συνθήκες και στις διαρθρωτικές αλλαγές ή αναταραχές· η εκπαίδευση, η κατάρτιση, η επανεκπαίδευση και η αναβάθμιση των δεξιοτήτων συμβάλλουν στη διευκόλυνση της μετάβασης από μία θέση εργασίας σε άλλη· η εκπαίδευση και η κατάρτιση δίνουν στα άτομα την ευκαιρία να δημιουργήσουν τα ίδια θέσεις εργασίας· ένα υψηλά εξειδικευμένο και ευέλικτο εργατικό δυναμικό αποτελεί τη ραχοκοκαλιά μιας **ανθεκτικής οικονομίας** η οποία αντιμετωπίζει αποτελεσματικά τους κλυδωνισμούς και διαδραματίζει ενεργό ρόλο στην παγκόσμια οικονομία.
- Η εκπαίδευση και η κατάρτιση αποτελούν επίσης τον καλύτερο τρόπο για να αυξηθεί η απασχολησιμότητα και να εξασφαλιστούν αξιοπρεπείς θέσεις εργασίας για τους ανθρώπους. Προσφέρουν την καλύτερη δυνατή προστασία έναντι της ανεργίας, της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Με την προϋπόθεση ότι είναι καλής ποιότητας και χωρίς αποκλεισμούς, η εκπαίδευση ήδη από την παιδική ηλικία θέτει τα θεμέλια για **κοινωνική συνοχή**, κοινωνική κινητικότητα και μια δίκαιη κοινωνία.
- Ταυτόχρονα, η εκπαίδευση και ο πολιτισμός συμβάλλουν στο να καταστεί η Ευρώπη ελκυστικός τόπος διαβίωσης, σπουδών και εργασίας, που χαρακτηρίζεται από ελευθερία και κοινές αξίες, οι οποίες αντικατοπτρίζονται στα θεμελιώδη δικαιώματα και σε μια ανοικτή κοινωνία. Η εκπαίδευση αποτελεί τη βάση για την **ενεργό συμμετοχή των πολιτών στα κοινά** και συμβάλλει στην πρόληψη του λαϊκισμού, της ξενοφοβίας και της βίαιης ριζοσπαστικοποίησης.
- Η πολιτισμική πολυμορφία της Ευρώπης είναι ένα ισχυρό σημείο που τροφοδοτεί τη δημιουργικότητα και την καινοτομία και, ταυτόχρονα, υπάρχουν κοινά στοιχεία που συνθέτουν τον ιδιαίτερο χαρακτήρα του ευρωπαϊκού τρόπου ζωής. Η εκπαίδευση και ο πολιτισμός διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο, ώστε οι άνθρωποι i) να γνωρίζονται καλύτερα μεταξύ τους σε διασυνοριακό επίπεδο και ii) να νιώθουν και να έχουν επίγνωση του τι σημαίνει να είναι «Ευρωπαίοι». Η κατανόηση και η διαφύλαξη της πολιτιστικής μας κληρονομιάς και πολυμορφίας αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις για τη διατήρηση της πολιτισμικής μας κοινότητας, των κοινών μας αξιών και της κοινής μας **ταυτότητας**.

2. Προώθηση της κινητικότητας και διευκόλυνση της διασυνοριακής συνεργασίας

Οι άνθρωποι στην Ευρώπη σπουδάζουν, εργάζονται, ταξιδεύουν και ανταλλάσσουν ιδέες ελεύθερα. Το ευρωπαϊκό εγχείρημα αφορούσε πάντα την υπέρβαση των συνόρων και τη δυνατότητα ελεύθερης κυκλοφορίας. Σήμερα, η εσωτερική αγορά αποτελεί πραγματικότητα για τα εμπορεύματα, αλλά όχι για την εκπαίδευση και τον πολιτισμό. Από την άλλη πλευρά, διαπιστώνουμε αυξανόμενο ενδιαφέρον για τη διασυνοριακή συνεργασία και κινητικότητα

τόσο των εκπαιδευομένων όσο και των πολιτιστικών και δημιουργικών έργων σε όλα τα κράτη μέλη, και το ενδιαφέρον εκδηλώνεται από τις ίδιες τις εκπαιδευτικές και πολιτισμικές κοινότητες.

Ένα διαπιστωμένο εμπόδιο στην κινητικότητα των φοιτητών είναι το γεγονός ότι, παρά τη διαδικασία της Μπολόνιας⁸ και άλλα πλαίσια συνεργασίας στους κόλπους του Συμβουλίου της Ευρώπης, τα **πτυχία** τριτοβάθμιας εκπαίδευσης δεν αναγνωρίζονται άμεσα σε άλλα κράτη μέλη, πράγμα που σημαίνει ότι οι νέοι δυσκολεύονται, χωρίς σοβαρό λόγο, να σπουδάσουν ή να εργαστούν σε άλλη χώρα. Έτσι χάνεται η ευκαιρία να εφοδιαστούν οι νέοι με καλή εκπαίδευση και αποτρέπεται η ροή των ιδεών, γεγονός που παρεμποδίζει το έργο των πανεπιστημίων, την έρευνα και την καινοτομία. Αποτελεί επίσης ένα εναπομείναν εμπόδιο σε μια πραγματικά ολοκληρωμένη ευρωπαϊκή αγορά εργασίας.

Υπάρχουν πολλά διοικητικά και γραφειοκρατικά εμπόδια που παρεμποδίζουν την αρμονική συνεργασία των **πανεπιστημίων**, των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και των παρόχων κατάρτισης σε διασυνοριακό επίπεδο. Επιπλέον, τα προγράμματα σπουδών και κατάρτισης που οδηγούν σε τίτλους οι οποίοι αναγνωρίζονται αυτομάτως σε περισσότερες από μία χώρες εξακολουθούν να αποτελούν εξαίρεση. Αυτό δυσχεραίνει τη ζωή των αποφοίτων και παρεμποδίζει τα πανεπιστήμια, τα οποία είναι υποχρεωμένα να ασχολούνται με διοικητικά ζητήματα αντί να επικεντρώνονται στην αριστεία.

Σύμφωνα με διεθνείς κατατάξεις, από τα 50 καλύτερα πανεπιστήμια του κόσμου, μόνο 10 βρίσκονται στην ΕΕ. Είναι σημαντικό η Ευρώπη να παραμείνει ελκυστικός τόπος για σπουδές και, στο μέλλον, περισσότερα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια να καταλαμβάνουν τις πρώτες θέσεις στις διεθνείς κατατάξεις. Για να στηριχθεί η αριστεία των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και να αναπτυχθεί το αίσθημα του ανήκειν στην ΕΕ, ο ενωσιακός προϋπολογισμός χρηματοδοτεί έναν μικρό αριθμό ευρωπαϊκών ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που παρέχουν εκπαίδευση σε ευρωπαϊκά ζητήματα: το Ευρωπαϊκό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο στη Φλωρεντία, το Κολέγιο της Ευρώπης (Μπριζ και Νατολίν), το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Δημόσιας Διοίκησης στο Μάαστριχτ, την Ακαδημία Ευρωπαϊκού Δικαίου στο Τρίερ και το «Centre International de Formation Européenne» στη Νίκαια. Για τους ίδιους λόγους, τα θεσμικά όργανα και τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να στηρίζουν την ίδρυση της Σχολής Ευρωπαϊκής και Διεθνικής Διακυβέρνησης στη Φλωρεντία, στην οποία θα καταρτίζονται διευθυντικά στελέχη των εθνικών διοικήσεων, του ιδιωτικού τομέα και της κοινωνίας των πολιτών σε θέματα της ΕΕ. Η ΕΕ στηρίζει επίσης το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Καινοτομίας και Τεχνολογίας (EIT), το οποίο βοηθά τα δημιουργικά άτομα να αναπτύξουν νέες ιδέες και επιχειρηματικά έργα.

Η ΕΕ έχει ήδη εξαιρετικές επιδόσεις στην **ενεργό προώθηση της κινητικότητας**, καταρχάς όσον αφορά τους φοιτητές πανεπιστημίου, αλλά και τους μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τους σπουδαστές επαγγελματικής εκπαίδευσης, τους νέους επαγγελματίες και τους εκπαιδευτικούς, χάρη στο πρόγραμμα Erasmus+. Πιο πρόσφατα, η Επιτροπή δημιούργησε το Ευρωπαϊκό Σώμα Αλληλεγγύης, το οποίο παρέχει νέες ευκαιρίες για

⁸ Η διαδικασία της Μπολόνιας, που δρομολογήθηκε το 1999, είναι μια διακυβερνητική διαδικασία που διευκολύνει την αμοιβαία αναγνώριση των πτυχίων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε 48 χώρες.

εθελοντισμό, πρακτική άσκηση και θέσεις εργασίας για νέους της ΕΕ μεταξύ 18 και 30 ετών. Το 2017, το έργο «Move2Learn, Learn2Move» έδωσε τη δυνατότητα σε νέους Ευρωπαίους να ανακαλύψουν και να γνωρίσουν την Ευρώπη.

Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα δράσης της ΕΕ για την προώθηση της κινητικότητας είναι οι διάφορες γενιές του **Erasmus+**⁹, που είναι από τα πλέον δημοφιλή ευρωπαϊκά προγράμματα. Μετά από 30 έτη εφαρμογής του, το πρόγραμμα Erasmus+ έχει βοηθήσει 9 εκατ. άτομα να σπουδάσουν, να καταρτιστούν, να διδάξουν ή να προσφέρουν εθελοντική εργασία σε άλλη χώρα. Γίνεται λόγος για «γενιά του Erasmus». Τα στοιχεία δείχνουν ότι τα άτομα που έχουν συμμετάσχει στο πρόγραμμα Erasmus έχουν εξαιρετικές ευκαιρίες στην αγορά εργασίας. Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, τέτοιου είδους εμπειρίες είναι βέβαιο ότι θα γίνουν ακόμη πιο πολύτιμες. Ωστόσο, εξακολουθεί να ισχύει ακόμη και σήμερα ότι **μόλις το 3,7 % των νέων έχουν την ευκαιρία να λάβουν μέρος σε αυτό το είδος κινητικότητας**. Αληθεύει επίσης ότι η κινητικότητα εκτός των εν λόγω καθιερωμένων πλαισίων παραμένει δύσκολη για τους λόγους που εξηγούνται ανωτέρω.

Εάν οι Ευρωπαίοι ηγέτες και οι πολίτες τους ζητούν μια ανοικτή Ευρώπη στην οποία η μαθησιακή κινητικότητα είναι ο κανόνας και εάν η Ευρώπη επιθυμεί να παραμείνει ήπειρος αριστείας, ελκυστικός τόπος για σπουδές, διεξαγωγή έρευνας και εργασία, είναι πλέον καιρός να εργαστούμε για τη δημιουργία ενός **Ευρωπαϊκού Χώρου Εκπαίδευσης**. Παρόλο που οι αρμοδιότητες της Ένωσης στον τομέα της εκπαίδευσης και του πολιτισμού δεν προβλέπουν ασφαλώς την εναρμόνιση όπως σε άλλους τομείς, είναι δυνατή και επιθυμητή η δράση σε επίπεδο ΕΕ με βάση τη συνεργασία.

Η μελλοντική πορεία (για τις κατωτέρω ιδέες που συνεπάγονται πρόσβαση σε χρηματοδότηση της ΕΕ μετά το 2020 οι τελικές αποφάσεις θα ληφθούν μόνο στο πλαίσιο των μελλοντικών συζητήσεων για τα οικονομικά της ΕΕ και στο πλαίσιο του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου για την επόμενη περίοδο):

- ως ουσιώδες στοιχείο του Ευρωπαϊκού Χώρου Εκπαίδευσης, εκπόνηση πρότασης για **σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την αμοιβαία αναγνώριση των πτυχίων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, των απολυτηρίων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και των περιόδων σπουδών στο εξωτερικό**. Η εν λόγω πρόταση θα μπορούσε να συνοδεύεται από μια νέα διαδικασία, με βάση τις εμπειρίες από τα υφιστάμενα προγράμματα συνεργασίας, για τη διευκόλυνση της αναγνώρισης και την προώθηση της διασυνοριακής επικύρωσης των πιστοποιητικών κατάρτισης και διά βίου μάθησης («η **διαδικασία της Σορβόνης**»).

- ενίσχυση του αξιόπιστου **προγράμματος Erasmus+** σε όλες τις κατηγορίες εκπαιδευομένων που ήδη καλύπτει (μαθητές, φοιτητές, ασκούμενους, μαθητευόμενους και εκπαιδευτικούς) με στόχο τον διπλασιασμό του αριθμού των συμμετεχόντων και την προσέγγιση των εκπαιδευομένων που προέρχονται από μειονεκτούντα περιβάλλοντα έως το 2025.

⁹ <https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/>

- δρομολόγηση το 2019 του πιλοτικού έργου για μια **ενωσιακή φοιτητική ταυτότητα**, με στόχο να διατίθεται σε όλους τους μετακινούμενους φοιτητές έως το 2025, ώστε να διευκολυνθεί η κινητικότητα των φοιτητών σε διασυνοριακό επίπεδο και να παρασχεθεί ένας νέος, φιλικός προς τον χρήστη τρόπος αποθήκευσης πληροφοριών στο ιστορικό σπουδών κάθε ατόμου·

- προσπάθεια για τη δημιουργία πραγματικά **ευρωπαϊκών πανεπιστημίων**, τα οποία θα έχουν τη δυνατότητα να δικτυώνονται και να συνεργάζονται απρόσκοπτα σε διασυνοριακή βάση και να ανταγωνίζονται σε διεθνές επίπεδο, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας Ευρωπαϊκής Σχολής Διακρατικής Διακυβέρνησης (υπό την αιγίδα του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημιακού Ινστιτούτου της Φλωρεντίας στην Ιταλία).

3. Επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό και στην εκπαίδευσή του

Η επένδυση στην εκπαίδευση είναι προς το **κοινό συμφέρον** όλων των κρατών μελών και της Ευρώπης συνολικά, καθώς αποτελεί κινητήρια δύναμη για τη δημιουργία θέσεων εργασίας, την οικονομική μεγέθυνση και τη βελτίωση της ευημερίας, και στηρίζει την οικονομική και κοινωνική σύγκλιση προς τα πάνω τόσο στο εσωτερικό των κρατών μελών όσο και μεταξύ τους. Η επένδυση στην αρχική εκπαίδευση και κατάρτιση και στην αναβάθμιση των δεξιοτήτων καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής αποφέρει πλεονεκτήματα τόσο για το άτομο όσο και για τα δημόσια οικονομικά. Η εκπαίδευση δεν βοηθά μόνο στην επίτευξη οικονομικών και κοινωνικών στόχων. Αποτελεί επίσης δικαίωμα όπως ορίζεται στο άρθρο 14 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μολονότι η εμβέλεια του δικαιώματος αυτού περιορίζεται στη δράση των θεσμικών οργάνων και οργανισμών της ΕΕ και ισχύει για τα κράτη μέλη μόνο όταν αυτά εφαρμόζουν το δίκαιο της ΕΕ.

Τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη είναι γενικά καλής ποιότητας, αλλά παρουσιάζουν και ελλείψεις: πάρα πολλοί μαθητές αποκτούν ένα χαμηλό μόνο επίπεδο δεξιοτήτων. Πρόσφατα, το ποσοστό των «**ατόμων με χαμηλές επιδόσεις**» στο μάθημα των «φυσικών επιστημών» αυξήθηκε κατά 25 %. Το ποσοστό των μαθητών με χαμηλές επιδόσεις στα μαθηματικά παραμένει στάσιμο εδώ και χρόνια στο 20 % περίπου. Οι νέοι αυτοί θα συναντήσουν σοβαρά προβλήματα στην αγορά εργασίας. Το 20 % του πληθυσμού της ΕΕ σε ηλικία εργασίας έχει χαμηλές δεξιότητες γραμματισμού και αριθμητισμού. Το 44 % του πληθυσμού της ΕΕ έχει χαμηλές ψηφιακές δεξιότητες. Καθώς η ζήτηση για δεξιότητες συνεχίζει να μεγαλώνει, το πρόβλημα αυτό δεν θα εκλείψει.

Τα πιο πρόσφατα στοιχεία από το Πρόγραμμα Διεθνούς Αξιολόγησης Μαθητών (PISA) του ΟΟΣΑ δείχνουν ότι **ένας στους πέντε μαθητές** στην ΕΕ διαθέτει **ανεπαρκείς ικανότητες ανάγνωσης, μαθηματικών και θετικών επιστημών**. Μεταξύ 2012 και 2015, έχει επιδεινωθεί η τάση για χαμηλές επιδόσεις στην ΕΕ συνολικά. Στις χώρες που συμμετείχαν στην έρευνα για τις δεξιότητες των ενηλίκων (PIAAC) του ΟΟΣΑ για το 2012, ένα ποσοστό μεταξύ 5 % και 28 % των ενηλίκων διαθέτει πολύ χαμηλό επίπεδο δεξιοτήτων γραμματισμού και ένα ποσοστό μεταξύ 8 % και 32 % διαθέτει πολύ χαμηλό επίπεδο δεξιοτήτων αριθμητισμού.

Ένα δεύτερο πρόβλημα συνδέεται με τις **ίσες ευκαιρίες**. Οι μαθητές με χαμηλές επιδόσεις προέρχονται σε δυσανάλογα μεγάλο βαθμό από μειονεκτούντα περιβάλλοντα (δηλ. από νοικοκυριά με χαμηλά επίπεδα εισοδήματος ή εκπαίδευσης). Αυτό δείχνει ότι, στην πράξη, η εκπαίδευση συχνά δεν προσφέρει πραγματική δυνατότητα για κοινωνική κινητικότητα. Ποιότητα στην εκπαίδευση δεν σημαίνει μόνο να επιτυγχάνονται καλά αποτελέσματα, αλλά και να διασφαλίζεται ότι *όλοι* οι μαθητές λαμβάνουν τη στήριξη που χρειάζονται ώστε να επιτυγχάνουν καλά αποτελέσματα.

Μία άλλη σημαντική πτυχή για να διασφαλιστεί η ποιότητα της εκπαίδευσης είναι να βεβαιωθούμε ότι τα εκπαιδευτικά συστήματα, συμπεριλαμβανομένων των συστημάτων κατάρτισης, μεταδίδουν όλες τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις ικανότητες που κρίνονται απαραίτητες στον σημερινό κόσμο. Καθώς οι ανάγκες για δεξιότητες μεταβάλλονται ταχέως, είναι απαραίτητη η μάθηση στον χώρο εργασίας, για παράδειγμα μέσω μαθητείας ή σε ευρύτερο πλαίσιο διά βίου μάθησης, και οι επιχειρήσεις μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο μέσω των συμπράξεων πανεπιστημίων-επιχειρήσεων. Για να αξιοποιηθούν τα οφέλη των τεχνολογικών εξελίξεων, πρέπει να αντιμετωπιστούν οι υφιστάμενες ελλείψεις όσον αφορά τη διδασκαλία ψηφιακών δεξιοτήτων, όπως οι δεξιότητες κωδικοποίησης ή ασφάλειας στον κυβερνοχώρο, δεξιοτήτων χρήσης των μέσων επικοινωνίας και επιχειρηματικών δεξιοτήτων. Επιπλέον, οι κοινωνικές, οι σχετικές με την ιδιότητα του πολίτη και οι μεταγνώστικές δεξιότητες είναι ουσιαστικής σημασίας για τους νέους, ώστε να συμμετέχουν πλήρως στις ταχέως μεταβαλλόμενες κοινωνίες που χαρακτηρίζονται από πολυμορφία. Απαιτούνται περισσότερες προσπάθειες για τη διαμόρφωση προγραμμάτων σπουδών που να είναι ολοκληρωμένα και να περιλαμβάνουν όλες αυτές τις «**βασικές ικανότητες**».

<p>το 44 </p> <p>των Ευρωπαίων ηλικίας μεταξύ 16 και 74 ετών (169 εκατ. άτομα) δεν διαθέτουν επαρκείς ψηφιακές δεξιότητες: το υψηλότερο ποσοστό πληθυσμού παρατηρείται στη Βουλγαρία (74 %) και το χαμηλότερο στο Λουξεμβούργο (14 %)</p>	<p>το 90% </p> <p>των θέσεων εργασίας στο μέλλον θα απαιτούν κάποιο επίπεδο ψηφιακών δεξιοτήτων</p>	<p>το 40% </p> <p>των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων που επιθυμούν να προσλάβουν ειδικούς ΤΠΕ δυσκολεύονται να τους βρουν</p>	<p>το 65 </p> <p>των παιδιών που εισέρχονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση θα καταλήξουν να εργάζονται σε επαγγέλματα που δεν υπάρχουν σήμερα</p>
--	---	---	--

Ένα ειδικό ζήτημα είναι η εκμάθηση **γλωσσών**. Η διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης απαιτεί την απόκτηση καλών γλωσσικών ικανοτήτων. Η πολυγλωσσία αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα πλεονεκτήματα όσον αφορά την πολιτισμική πολυμορφία στην Ευρώπη και, ταυτόχρονα, μία από τις σημαντικότερες προκλήσεις. Σχεδόν οι μισοί από τους πολίτες της ΕΕ ομιλούν και κατανοούν μόνο τη μητρική τους γλώσσα. Ταυτόχρονα, στη συντριπτική

πλειονότητα των κρατών μελών¹⁰, η εκμάθηση δύο ξένων γλωσσών γίνεται υποχρεωτική για όλους τους μαθητές γενικής παιδείας σε κάποιο στάδιο κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους.

Ένα επιπλέον πρόβλημα είναι ότι ελάχιστοι φοιτητές επιλέγουν να σπουδάσουν **φυσικές επιστήμες, τεχνολογία, μηχανική και μαθηματικά**, ιδίως τα κορίτσια. Σχετικό με αυτό είναι το γεγονός ότι δεν υπάρχουν αρκετές ευκαιρίες να ακολουθήσουν οι φοιτητές διεπιστημονικές προσεγγίσεις και ελάχιστοι φοιτητές συνδυάζουν τις φυσικές επιστήμες και την τεχνολογία με τις τέχνες. Αυτό αυξάνει τον κίνδυνο ελλείψεων σε εργατικό δυναμικό και δεξιότητες, πράγμα που μπορεί να επιβραδύνει την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα.

Η μελλοντική πορεία:

- εκπόνηση **σύστασης του Συμβουλίου σχετικά με τη βελτίωση της εκμάθησης γλωσσών** στην Ευρώπη, η οποία θα καθορίζει ένα κριτήριο αναφοράς σύμφωνα με το οποίο έως το 2025 όλοι οι νέοι Ευρωπαίοι που ολοκληρώνουν την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση θα έχουν καλή γνώση δύο γλωσσών πέραν της μητρικής τους γλώσσας ή των μητρικών τους γλωσσών.

- στο πλαίσιο αναμόρφωσης της υφιστάμενης συνεργασίας σε επίπεδο ΕΕ, το Συμβούλιο να καταστήσει τα **κριτήρια αναφοράς** για το ποσοστό των ατόμων με χαμηλές επιδόσεις και των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο περισσότερο φιλόδοξα έως το 2025, μειώνοντας το πρώτο κριτήριο αναφοράς από το σημερινό 15 % σε 10 % και το δεύτερο από το σημερινό 10 % σε 5 %. Θα μπορούσαν να συμφωνηθούν νέα κριτήρια αναφοράς για τις **ψηφιακές ικανότητες και την επιχειρηματικότητα**.

- **επικαιροποίηση της σύστασης** σχετικά με τις βασικές ικανότητες στις αρχές του 2018.

Τρεις βασικοί παράγοντες συμβάλλουν στη βελτίωση της εκπαίδευσης: ο πρώτος είναι η ποιότητα των **εκπαιδευτικών και της διδασκαλίας**. Οι εκπαιδευτικοί διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στη διαδικασία μετάδοσης δεξιοτήτων, ικανοτήτων και γνώσεων, καθώς και στην προώθηση διεθνών προοπτικών σε πρώιμο στάδιο της ζωής των νεαρών ατόμων. Όσο καλύτερος ο εκπαιδευτικός, τόσο καλύτερα τα αποτελέσματα. Ωστόσο, πολλοί εκπαιδευτικοί θα συνταξιοδοτηθούν τα επόμενα έτη και είναι σημαντικό να προσελκύσουμε αρκετά άτομα με προσόντα και κίνητρα στο εν λόγω επάγγελμα. Γι' αυτό θα είναι αναγκαίο να τους παρασχεθεί εξαιρετική εκπαίδευση και ελκυστικές προοπτικές για την επαγγελματική τους εξέλιξη και την αμοιβή.

Το δεύτερο ζήτημα συνδέεται με τη **διά βίου μάθηση**. Ενώ οι νέοι περνούν το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου τους στην εκπαίδευση, η επένδυση σε ικανότητες μειώνεται μετά την αποφοίτηση και παραμένει σε χαμηλά επίπεδα για το υπόλοιπο της ζωής των περισσότερων ατόμων. Η διά βίου μάθηση αποτελεί τρόπο επανεκπαίδευσης και αναβάθμισης των δεξιοτήτων, αλλά μόνο ένα μικρό ποσοστό ενηλίκων συμμετέχει σε τέτοιου είδους δραστηριότητες, και οι περισσότεροι από αυτούς είναι ήδη καλά καταρτισμένοι. Οι

¹⁰ Το Βέλγιο (γαλλόφωνη κοινότητα), η Γερμανία, η Ιρλανδία, η Ισπανία, η Κροατία, η Ουγγαρία και το Ηνωμένο Βασίλειο είναι χώρες στις οποίες η εκμάθηση δύο ξένων γλωσσών αποτελεί επιλογή και όχι υποχρέωση.

περισσότεροι ενήλικες με χαμηλές δεξιότητες, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αντιμετωπίζουν προβλήματα με τις βασικές δεξιότητες ή που βρίσκονται σε επισφαλείς ή κατακερματισμένες εργασιακές καταστάσεις, δεν συμμετέχουν στη διά βίου μάθηση. Σήμερα, οι διαφορές μεταξύ των χωρών της ΕΕ όσον αφορά τη συμμετοχή στη διά βίου μάθηση είναι σημαντικές. Είναι αναγκαίο να επιδιώξουμε τη σύγκλιση και να αυξήσουμε το ποσοστό των ατόμων που επιδίδονται στη μάθηση σε όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Αυτός θα είναι ένας πολλά υποσχόμενος τρόπος βελτίωσης του κεφαλαίου δεξιοτήτων και γνώσεων στην Ευρώπη. Πριν από δύο δεκαετίες, η πρόσβαση στη βασική εκπαίδευση ήταν καίριας σημασίας για την ασφάλεια – στον σημερινό ταχέως μεταβαλλόμενο κόσμο, τον ρόλο αυτόν έχει αναλάβει η διά βίου μάθηση.

Ταυτόχρονα, υπάρχουν στοιχεία που αποδεικνύουν ότι η καλή εκπαίδευση κατά την πρώιμη παιδική ηλικία αποτελεί σταθερή βάση για τη μάθηση στο σχολείο και καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής, αλλά στην πράξη υπάρχουν ελλείψεις όσον αφορά την πρόσβαση, την ποιότητα και την οικονομική προσιτότητα αυτής της εκπαίδευσης.

Ο τρίτος παράγοντας είναι η **καινοτομία και οι ψηφιακές τεχνολογίες στην εκπαίδευση**. Παρέχουν νέες δυνατότητες για προσεγγίσεις μάθησης και διδασκαλίας, αλλά η Ευρώπη υστερεί στην αξιοποίησή τους. Πάρα πολλά σχολεία δεν έχουν ακόμη πρόσβαση σε συνδεσιμότητα υψηλής ταχύτητας και ψηφιακό εξοπλισμό και δεν επωφελούνται αρκετοί εκπαιδευτικοί από προγράμματα επαγγελματικής εξέλιξης σε αυτά τα πεδία.

Η μελλοντική πορεία (για τις κατωτέρω ιδέες που συνεπάγονται πρόσβαση σε χρηματοδότηση της ΕΕ μετά το 2020 οι τελικές αποφάσεις θα ληφθούν μόνο στο πλαίσιο των μελλοντικών συζητήσεων για τα οικονομικά της ΕΕ και στο πλαίσιο του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου για την επόμενη περίοδο):

- παροχή στήριξης σε εκπαιδευτικούς με την αύξηση της κινητικότητάς τους στην Ευρώπη και μέσω του «δικτύου eTwinning», με στόχο οι χρήστες να ανέλθουν σε 600 000 έως το 2020, μέσω της διάθεσης ανοικτών μαζικών διαδικτυακών μαθημάτων στο πλαίσιο της δημιουργίας μιας **Ακαδημίας Εκπαιδευτικών της ΕΕ (EU Teacher Academy)**.

- ώθηση για την τόνωση της δια βίου μάθησης με τον καθορισμό πιο φιλόδοξου **κριτηρίου αναφοράς για τη συμμετοχή σε δραστηριότητες διά βίου μάθησης** στο 25 % έως το 2025.

- εκπόνηση **σύστασης του Συμβουλίου σχετικά με ένα πλαίσιο ποιότητας για την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα**, η οποία θα συνοδεύεται από ένα πιο φιλόδοξο **κοινό κριτήριο αναφοράς** που θα θέτει ως στόχο την παροχή θέσεων τουλάχιστον στο 95 % των παιδιών μεταξύ της ηλικίας των 3 ετών και της ηλικίας έναρξης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

- εκπόνηση νέου **σχεδίου δράσης για την ψηφιακή εκπαίδευση** με σκοπό την **προώθηση καινοτόμων, εξατομικευμένων και ψηφιακών μεθόδων διδασκαλίας** και τεχνολογιών που θα συμβάλουν στη βελτίωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων· υλοποίηση **νέου στόχου συνδεσιμότητας στην ΕΕ** με σκοπό να διασφαλιστεί ότι όλα τα σχολεία θα διαθέτουν πρόσβαση σε υπερταχείες ευρυζωνικές συνδέσεις έως το 2025.

4. Ισχυροποίηση του αισθήματος της ευρωπαϊκής ταυτότητας και ενίσχυση της ευαισθητοποίησης για την πολιτιστική κληρονομιά

Η ελευθερία, η δημοκρατία, η ισότητα, ο σεβασμός του κράτους δικαίου, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας είναι οι θεμελιώδεις αξίες στις οποίες βασίζεται η Ευρωπαϊκή Ένωση. Αποτελούν μέρος της ευρωπαϊκής μας ταυτότητας. Η **εκπαίδευση, ο πολιτισμός και ο αθλητισμός διαδραματίζουν καίριο ρόλο στην προώθηση της ενεργού συμμετοχής των πολιτών στα κοινά και των κοινών αξιών** μεταξύ των νεότερων γενεών. Ο συνδυασμός τους σε συγκεκριμένα έργα στις τοπικές κοινότητες συμβάλλει στην ενίσχυση του αισθήματος της ευρωπαϊκής ταυτότητας. Πρωτοβουλίες όπως η Ευρωπαϊκή Ημέρα στο σχολείο¹¹ θα πρέπει να λάβουν εκ νέου στήριξη και να αναπτυχθούν σε μεγαλύτερη κλίμακα.

Η ΕΕ αναπτύσσει διάφορες δραστηριότητες για την προστασία και την ενίσχυση της πολιτιστικής κληρονομιάς στην Ευρώπη και παρέχει στήριξη στον πολιτιστικό και τον δημιουργικό τομέα. Παρέχει επίσης ένα κανονιστικό πλαίσιο που αποσκοπεί στη βελτίωση των συνθηκών για τους συγγραφείς και τους δημιουργούς, ώστε να δημιουργούν, να διανέμουν τα έργα τους και να αμείβονται στον ψηφιακό κόσμο.

Αν και είναι δύσκολο να μετρηθούν τα επιτεύγματα όσον αφορά τον πολιτισμό ή την ταυτότητα, οι πολιτιστικές δραστηριότητες συμβάλλουν στη βελτίωση των εμπειριών των ανθρώπων, στο να γνωριστούν καλύτερα μεταξύ τους και να κατανοήσουν τι σημαίνει να είναι Ευρωπαίοι. Στο πλαίσιο αυτό, η καθιερωμένη πρωτοβουλία των **Πολιτιστικών Πρωτευουσών της Ευρώπης**¹² τιμά και προωθεί την πολιτισμική πολυμορφία εδώ και 30 έτη. Ταυτόχρονα, δεν πρέπει να υποτιμάται η οικονομική σημασία της πολιτιστικής βιομηχανίας. Ο πολιτιστικός και δημιουργικός τομέας στην Ευρώπη αντιπροσωπεύει περίπου το 4 % του ευρωπαϊκού ΑΕΠ και απασχολεί 8 εκατ. Ευρωπαίους.

Το **Ευρωπαϊκό Έτος Πολιτιστικής Κληρονομιάς 2018**¹³ θα αποτελέσει ευκαιρία να αυξηθεί η ευαισθητοποίηση όσον αφορά τη σημασία του πολιτισμού και της πολιτιστικής κληρονομιάς και, ειδικότερα, να υπενθυμιστεί ότι η πολιτιστική κληρονομιά *ανήκει σε όλους*. Θα είναι επίσης η κατάλληλη στιγμή να αναδειχθεί ο ισχυρός οικονομικός ρόλος που διαδραματίζει η πολιτιστική κληρονομιά. Θα δώσει επίσης την ευκαιρία να παρουσιαστεί ο τρόπος με τον οποίο τα ψηφιακά εργαλεία μπορούν να διευρύνουν την πρόσβαση στο πολιτιστικό υλικό και στις πολιτιστικές δυνατότητες, καθώς και να αναδειχθούν πρωτοβουλίες όπως η **Europeana**¹⁴, η οποία προωθεί την πρόσβαση με ψηφιακά μέσα σε υλικό πολιτιστικής κληρονομιάς που κατέχουν βιβλιοθήκες, αρχεία και μουσεία.

¹¹ Η Ευρωπαϊκή Ημέρα στο σχολείο αποτελεί καλό παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο οι μαθητές μπορούν να έλθουν σε επαφή με την Ευρώπη. Από το 2007, το έργο που δρομολογήθηκε από την Καγκελάρια Merkel, με την ευκαιρία της γερμανικής Προεδρίας του Συμβουλίου, δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές της Γερμανίας να γνωρίσουν καλύτερα την Ευρώπη. Οι πολιτικοί από όλα τα πολιτικά επίπεδα, καθώς και υπάλληλοι των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων καλούνται να επισκεφθούν σχολεία και να συζητήσουν για την Ευρώπη.

¹² https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/capitals-culture_en

¹³ https://ec.europa.eu/culture/european-year-cultural-heritage-2018_en

¹⁴ <https://www.europeana.eu/portal/el>

Το πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη»¹⁵ στηρίζει τη διασυνοριακή κυκλοφορία πολιτιστικών έργων, την κινητικότητα των καλλιτεχνών και την ευρεία διανομή ευρωπαϊκών ταινιών. Ο «μηχανισμός εγγυήσεων για τον πολιτιστικό και τον δημιουργικό τομέα» έχει ως στόχο να αυξηθεί η πρόσβαση σε χρηματοδότηση για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον πολιτιστικό και τον δημιουργικό τομέα και να αναπτυχθούν δραστηριότητες που βασίζονται σε πολιτισμικές αξίες και/ή αποτελούν προϊόν καλλιτεχνικής και άλλης δημιουργικής έκφρασης. Ο μηχανισμός εγγυήσεων λειτουργεί από τις 30 Ιουνίου 2016 και έχει προϋπολογισμό ύψους 121,4 εκατ. EUR για την περίοδο 2016-2020. Έως τώρα υπάρχει αυξανόμενη απορρόφηση από την αγορά, καθώς έχουν ήδη υπογραφεί συμβάσεις εγγυήσεων στην Ισπανία, τη Γαλλία και τη Ρουμανία και άλλες τέσσερις συμβάσεις βρίσκονται στο στάδιο της προετοιμασίας στο Βέλγιο, την Ιταλία και την Τσεχική Δημοκρατία. Από το 1991, το πρόγραμμα MEDIA έχει επενδύσει πάνω από 2,5 δισ. EUR στη δημιουργία ευρωπαϊκών ταινιών και οπτικοακουστικών προϊόντων, στηρίζοντας την παραγωγή, την προώθηση και τη διανομή τους σε διασυνοριακό επίπεδο.

Λαμβάνοντας υπόψη τις ολοένα αυξανόμενες προκλήσεις για την ποιοτική δημοσιογραφία και την παρουσίαση πραγματικών γεγονότων από τα φαινόμενα των «ψευδών ειδήσεων» και των «εναλλακτικών γεγονότων», πρέπει να τηρήσουμε αυστηρότερη στάση για να στηρίξουμε την ελευθερία, την πολυφωνία και τη διαφάνεια των μέσων ενημέρωσης στην Ευρώπη. Παρόλο που η Ευρώπη δεν έχει άμεση αρμοδιότητα για τα μέσα ενημέρωσης, η ΕΕ διατηρεί, εδώ και χρόνια στενή σχέση με το **Euronews**. Το 1993, δημιουργήθηκε το Euronews από ορισμένους ευρωπαϊκούς εθνικούς δημόσιους ραδιοτηλεοπτικούς φορείς με τη φιλοδοξία να υπάρχει ένας ευρωπαϊκός δημόσιος ραδιοτηλεοπτικός φορέας που να παρέχει πρόσβαση σε ανεξάρτητες πληροφορίες υψηλής ποιότητας με πανευρωπαϊκή προοπτική. Την εποχή εκείνη, το εν λόγω έργο προοριζόταν να συμβάλει στην ισχυροποίηση της ευρωπαϊκής ταυτότητας. Για τον λόγο αυτόν, χωρίς να γίνει μέτοχος, η ΕΕ παρέχει χρηματοδοτική ενίσχυση στο κανάλι, στηρίζοντας την εκπομπή προγραμμάτων σε εννέα γλώσσες της ΕΕ, αλλά και υπηρεσίες στα αραβικά και στα φαρσί. Σήμερα, η χρηματοδότηση της ΕΕ αντιπροσωπεύει το 36 % του προϋπολογισμού του Euronews (25 εκατ. EUR ετησίως).

Ωστόσο, με την πάροδο των ετών, οι ευρωπαϊκοί εθνικοί δημόσιοι ραδιοτηλεοπτικοί φορείς έχουν καταστεί μειοψηφούντες μέτοχοι, ενώ ιδιωτικοί ραδιοτηλεοπτικοί φορείς εκτός ΕΕ και ιδιώτες επενδυτές από τρίτες χώρες έχουν αυξήσει το μερίδιό τους. Υπάρχουν αυξανόμενες ανησυχίες για το κατά πόσον ένα κανάλι που δίνει στους θεατές την εντύπωση ότι είναι ένα είδος ευρωπαϊκού δημόσιου ραδιοτηλεοπτικού φορέα αντανακλά πάντα την πολυμορφία των απόψεων που υπάρχουν στην Ευρώπη και τις ευρωπαϊκές αξίες. Γι' αυτό πρέπει να προβληματιστούμε και να λάβουμε απόφαση σε πολιτικό επίπεδο σχετικά με τον βαθμό φιλοδοξίας που έχει η ΕΕ για το μέλλον του Euronews. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα πρέπει να συμμετέχει ενεργά σε αυτήν τη διαδικασία.

Η μελλοντική πορεία (για τις κατωτέρω ιδέες που συνεπάγονται πρόσβαση σε χρηματοδότηση της ΕΕ μετά το 2020 οι τελικές αποφάσεις θα ληφθούν μόνο στο πλαίσιο των μελλοντικών

¹⁵ <https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/>

συζητήσεων για τα οικονομικά της ΕΕ και στο πλαίσιο του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου για την επόμενη περίοδο):

- εκπόνηση **σύστασης του Συμβουλίου σχετικά με τις κοινές αξίες, την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς και την ευρωπαϊκή διάσταση της διδασκαλίας**.
- ενίσχυση της χρηματοδοτικής ικανότητας του **μηχανισμού εγγυήσεων για τον πολιτιστικό και τον δημιουργικό τομέα** έως το 2020, προκειμένου να μπορέσουν οι τράπεζες και άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα από μεγαλύτερο αριθμό χωρών να αυξήσουν σημαντικά τη χρηματοδότηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στον πολιτιστικό και στον δημιουργικό τομέα.
- δρομολόγηση της **στρατηγικής #Digital4Culture** έως το 2020, με σκοπό τη σύζευξη πολιτισμού και ψηφιακού δυναμικού και την αξιοποίηση του ψηφιακού δυναμικού για να ενισχυθούν οι θετικές οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις του πολιτισμού.
- αναμόρφωση και ενίσχυση της **ευρωπαϊκής ατζέντας για τον πολιτισμό** έως το 2025, με βάση την αρχή της ενσωμάτωσης της διάστασης του πολιτισμού η οποία προβλέπεται στη Συνθήκη, προκειμένου να προωθηθεί η πολιτιστική διάσταση της Ένωσης, με ιδιαίτερη έμφαση στην ευρωπαϊκή ταυτότητα μέσω του πολιτισμού και των αξιών.
- ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης του **Euronews**.

5. Συμπεράσματα και προοπτικές

Η Ευρώπη είναι μια πολιτισμική κοινότητα, με βάση τις κοινές αξίες και την επιτυχή οικονομική ολοκλήρωση, ιδίως την εσωτερική αγορά. Η κοινωνική οικονομία της αγοράς της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα του ευρωπαϊκού τρόπου ζωής, που συνδυάζει την οικονομική ελευθερία με κοινωνικές αρχές, όπως αυτές αποτυπώνονται στον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων.

Η εκπαίδευση και ο πολιτισμός είναι κατά κύριο λόγο πολιτικές που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των κρατών μελών και των περιφερειακών και τοπικών αρχών τους. Το ευρωπαϊκό επίπεδο διαδραματίζει σημαντικό συμπληρωματικό ρόλο, ιδίως όταν πρόκειται για διασυνοριακές δραστηριότητες (τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα δράσης της ΕΕ είναι τα προγράμματα Erasmus+ και Media). Είναι προς το κοινό συμφέρον όλων των κρατών μελών να αξιοποιήσουν πλήρως το δυναμικό της εκπαίδευσης και του πολιτισμού. Μια συλλογική προσπάθεια θα δώσει τη δυνατότητα στην Ευρώπη συνολικά να αντεπεξέλθει καλύτερα στις προκλήσεις που αντιμετωπίζει.

Ένα **όραμα για το 2025** θα είναι μια Ευρώπη στην οποία η μάθηση, οι σπουδές και η διεξαγωγή έρευνας δεν θα παρεμποδίζονται από σύνορα. Μια ήπειρος όπου η παραμονή σε άλλο κράτος μέλος –για σπουδές, μάθηση ή εργασία– είναι κάτι το συνηθισμένο και όπου η γνώση δύο άλλων γλωσσών πέραν της μητρικής είναι ο κανόνας. Μια ήπειρος στην οποία οι

άνθρωποι έχουν έντονο το αίσθημα της ευρωπαϊκής τους ταυτότητας και της πολιτιστικής κληρονομιάς και πολυμορφίας της Ευρώπης.

Η υλοποίηση αυτού του οράματος θα πρέπει να αποτελεί κοινή προσπάθεια. Αυτό σημαίνει συνεργασία για ένα **κοινό θεματολόγιο**, με πλήρη σεβασμό της επικουρικότητας.

Στον πυρήνα αυτού του κοινού θεματολογίου είναι η ιδέα να εργαστούμε από κοινού για την επίτευξη ενός **Ευρωπαϊκού Χώρου Εκπαίδευσης** που θα βασίζεται στην εμπιστοσύνη, την αμοιβαία αναγνώριση, τη συνεργασία και την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών, την κινητικότητα και την ανάπτυξη, ο οποίος πρόκειται να δημιουργηθεί έως το 2025, μεταξύ άλλων με τους εξής τρόπους:

- προώθηση της μαθησιακής κινητικότητας, ώστε να καταστεί πραγματικότητα για όλους·
- άρση των εμποδίων στην αναγνώριση των τυπικών προσόντων, τόσο σε σχολικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης·
- εκσυγχρονισμός της ανάπτυξης προγραμμάτων σπουδών·
- προώθηση της εκμάθησης γλωσσών·
- δημιουργία ευρωπαϊκών πανεπιστημίων παγκόσμιας κλάσης τα οποία θα μπορούν να συνεργάζονται αρμονικά σε διασυνοριακό επίπεδο·
- βελτίωση της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της διά βίου μάθησης·
- προώθηση της καινοτομίας στην εκπαίδευση στην ψηφιακή εποχή·
- παροχή μεγαλύτερης στήριξης στους εκπαιδευτικούς·
- και διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και ενίσχυση του αισθήματος της ευρωπαϊκής ταυτότητας και του ευρωπαϊκού πολιτισμού.

Η επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό δεν είναι δωρεάν. Για να καταστεί αξιόπιστο αυτό το φιλόδοξο κοινό θεματολόγιο η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να προβεί σε ανάλογες επενδύσεις με γνώμονα τον άνθρωπο. Η στήριξη προς τους νέους ώστε να αποκτήσουν εμπειρία σε άλλο κράτος μέλος θα απαιτήσει σημαντική χρηματοδότηση. Η πολιτική φιλοδοξία θα πρέπει να ευθυγραμμιστεί με τα μέσα για την ανάληψη δράσης και θα πρέπει, ως εκ τούτου, να αντικατοπτρίζεται στις μελλοντικές συζητήσεις σχετικά με τα οικονομικά της ΕΕ.

Άλλα στοιχεία δεν θα απαιτήσουν νέα χρηματοδότηση, αλλά επένδυση στη συνεργασία, για παράδειγμα με τον εξορθολογισμό των διατάξεων για την αναγνώριση ή με την άρση των νομικών εμποδίων που παρεμποδίζουν τη διασυνοριακή κινητικότητα και συνεργασία.

Τα κράτη μέλη ήδη επενδύουν, κατά μέσο όρο, σχεδόν το 5 % του ΑΕΠ στα εκπαιδευτικά τους συστήματα. Ωστόσο, υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών, καθώς ορισμένα δαπανούν γύρω στο 4 % ή λιγότερο (Ρουμανία), ενώ άλλα δαπανούν έως και το 7 % (Δανία). Η επιδίωξη σύγκλισης προς τα πάνω για **να καταστεί η Ευρώπη ήπειρος αριστείας** θα απαιτήσει βελτίωση των επενδύσεων στην εκπαίδευση σε ορισμένα κράτη μέλη, ώστε να καλυφθεί το κενό με τον μέσο όρο της ΕΕ.

Η επένδυση στην εκπαίδευση και την κατάρτιση σε επίπεδο ΕΕ συμπληρώνει τις εθνικές προσπάθειες. Αυτό ισχύει για ένα φάσμα μέσων, όπως τα προγράμματα κινητικότητας (ιδίως το πρόγραμμα Erasmus+), τα προγράμματα έρευνας και καινοτομίας (Ορίζοντας 2020, ιδίως οι δράσεις Marie Skłodowska Curie), τα ευρωπαϊκά διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία, τα χρηματοδοτικά μέσα (συμπεριλαμβανομένου του επενδυτικού σχεδίου για την Ευρώπη το οποίο ήδη χρηματοδοτεί έργα σχετικά με την εκπαίδευση στη Φινλανδία, την Πορτογαλία και τη Λετονία) και η Υπηρεσία Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων. Η εκπαίδευση χρηματοδοτείται κατά κύριο λόγο μέσω δημόσιων δαπανών. Ωστόσο, στο πλαίσιο των περιορισμένων δημόσιων οικονομικών, τόσο σε εθνικό όσο και σε ενωσιακό επίπεδο, θα πρέπει επίσης να διερευνηθεί το ενδεχόμενο χρησιμοποίησης καινοτόμων μορφών χρηματοδότησης, για παράδειγμα αξιοποίηση ιδιωτικών επενδύσεων και χρήση επενδυτικών εργαλείων όπως το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων, για ορισμένα είδη εκπαιδευτικού εξοπλισμού (π.χ. για την παροχή υψηλής συνδεσιμότητας στα σχολεία) και ορισμένες μορφές εκπαίδευσης (π.χ. για την προώθηση της συνεργασίας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση).

Αυτό το κοινό θεματολόγιο θα υλοποιηθεί με βάση την υφιστάμενη κατανομή καθηκόντων και αρμοδιοτήτων, με τη χρήση αξιόπιστων τρόπων συνεργασίας. Ειδικότερα, το **Ευρωπαϊκό Εξάμηνο** θα διαδραματίσει καίριο ρόλο στη στήριξη διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων με σκοπό τη βελτίωση των αποτελεσμάτων της εκπαιδευτικής πολιτικής και την επίτευξη **σύγκλισης προς τα πάνω**. Μια προτεραιότητα θα είναι να παρέχεται σε όλους πρόσβαση σε ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση, κατάρτιση και διά βίου μάθηση, σύμφωνα με την αρχή αριθ. 1 του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων.

Η υφιστάμενη **συνεργασία σε επίπεδο ΕΕ στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης**, που δίνει έμφαση στην ανταλλαγή εμπειριών, την αμοιβαία μάθηση και την παροχή στους εθνικούς φορείς χάραξης πολιτικής στοιχείων για βέλτιστες πρακτικές σχετικά με το τι λειτουργεί σωστά στην εκπαίδευση, θα δρομολογηθεί εκ νέου με προοπτική το 2025 υπό το πρίσμα των νέων προτεραιοτήτων και της **φιλοδοξίας για τη δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Χώρου Εκπαίδευσης**. Ειδικότερα, θα στηρίζει τη δρομολόγηση μιας διαδικασίας («η διαδικασία της Σορβόνης») η οποία, από πολιτική και τεχνική άποψη, θα συνοδεύει τις εργασίες για την άρση των εμποδίων στην αναγνώριση των απολυτηρίων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και των πτυχίων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και θα επιδιώξει την ευκολότερη διασυνοριακή επικύρωση των πιστοποιητικών κατάρτισης και διά βίου μάθησης.

Όπως δήλωσε ο Πρόεδρος Juncker την 1η Μαρτίου 2017 κατά την παρουσίαση της Λευκής Βίβλου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το μέλλον της Ευρώπης: *«η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αλλάξει τις ζωές μας προς το καλύτερο. Πρέπει να διασφαλίσουμε ότι θα εξακολουθήσει να το πράττει για όλους εκείνους που θα μας ακολουθήσουν»*. Ο καλύτερος τρόπος να διατηρήσουμε την **πολυμορφία και τον πλούτο της Ένωσής μας** είναι να θέσουμε την εκπαίδευση και τον πολιτισμό στο επίκεντρο του προβληματισμού μας σχετικά με το πώς να ισχυροποιήσουμε την κοινή ευρωπαϊκή μας ταυτότητα, καθώς και να προτείνουμε συγκεκριμένες ιδέες και πρωτοβουλίες για την επίτευξη αυτού του στόχου.

Κατά τη σύνοδό τους σχετικά με την εκπαίδευση και τον πολιτισμό στο Γκέτεμποργκ στις 17 Νοεμβρίου 2017, οι ηγέτες καλούνται να συζητήσουν και να παράσχουν στρατηγικό προσανατολισμό όσον αφορά τις ακόλουθες **έξι βασικές προτάσεις πολιτικής** από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (με την επιφύλαξη της απόφασης σχετικά με το επόμενο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο):

- 1) ενίσχυση του **προγράμματος Erasmus+** σε όλες τις κατηγορίες εκπαιδευομένων που ήδη καλύπτει (μαθητές, φοιτητές, ασκούμενους, μαθητευόμενους και εκπαιδευτικούς) με στόχο τον διπλασιασμό του αριθμού των συμμετεχόντων και την προσέγγιση των εκπαιδευομένων που προέρχονται από μειονεκτούντα περιβάλλοντα έως το 2025·
- 2) εκπόνηση **σύστασης του Συμβουλίου σχετικά με τη βελτίωση της εκμάθησης γλωσσών στην Ευρώπη**, η οποία θα καθορίζει ένα κριτήριο αναφοράς σύμφωνα με το οποίο, έως το 2025, όλοι οι νέοι Ευρωπαίοι που ολοκληρώνουν την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση θα έχουν καλή γνώση δύο γλωσσών πέραν της μητρικής τους γλώσσας ή των μητρικών τους γλωσσών·
- 3) εκπόνηση **σύστασης του Συμβουλίου σχετικά με την αμοιβαία αναγνώριση των πτυχίων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, των απολυτηρίων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και των περιόδων σπουδών στο εξωτερικό**. Η εν λόγω πρόταση θα μπορούσε να συνοδεύεται από μια νέα διαδικασία, με βάση τις εμπειρίες από τα υφιστάμενα προγράμματα συνεργασίας, για τη διευκόλυνση της εν λόγω αναγνώρισης και την προώθηση της διασυνοριακής επικύρωσης των πιστοποιητικών κατάρτισης και διά βίου μάθησης («η διαδικασία της Σορβόνης»)·
- 4) ενίσχυση της χρηματοδοτικής ικανότητας του **μηχανισμού εγγυήσεων για τον πολιτιστικό και τον δημιουργικό τομέα** έως το 2020, προκειμένου να μπορέσουν οι τράπεζες και άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα από μεγαλύτερο αριθμό χωρών να αυξήσουν σημαντικά τη χρηματοδότηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στον πολιτιστικό και στον δημιουργικό τομέα·
- 5) προσπάθεια για τη δημιουργία πραγματικά ευρωπαϊκών πανεπιστημίων, τα οποία θα έχουν τη δυνατότητα να δικτυώνονται και να συνεργάζονται απρόσκοπτα σε διασυνοριακή βάση και να ανταγωνίζονται σε διεθνές επίπεδο, συμπεριλαμβανομένης της **δημιουργίας Ευρωπαϊκής Σχολής Διακρατικής Διακυβέρνησης** (υπό την αιγίδα του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημιακού Ινστιτούτου της Φλωρεντίας στην Ιταλία)·
- 6) ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης του **Euronews**.